

Miro Kunstek
**Etnološka zbirka in spomini divjega ribiča
s Cerkniškega jezera**

Uvod

Sem zadnja generacija prebivalcev te doline, ki je še imela možnost doživeti jezero tako, kakršno je bilo stoletja nazaj. To pomeni čisto in nedotaknjeno. Brez strahu za zdravje si lahko pil vodo iz potokov.

V jezeru so se odvijali vsakoletni ciklusi polnjenja in praznjenja. Veljali so naravni zakoni. Po letu 1965 pa se je začelo onesnaževanje. Prvi znaki so se pokazali, ko se je pojavil pralni stroj. Najprej v manjših potokih, ki tečejo skozi vasi, kasneje pa v samem jezeru. Po letu 1965 pa je bilo še več velikih posegov v samo jezero. Porušilo se je naravno ravnovesje, ki je veljalo tisočletja.

Prebivalci v tej dolini so bili v veliki meri odvisni od živali in rastlin na področju, ki ga zalije voda. Najbolj odvisne so bile vasi Otok, Dolenje Jezero in Laze. Izkoristili so vse, kar se je dalo uporabiti. V času, ko je bilo jezero polno, so lovili ribe, rake in žabe. Ko je voda odtekla, pa race (golice) in divje živali. Spomladi se je želo mlado trsje za konje. Ko pa je bilo jezero suho, se je kosila kravina (vrsta ostre trave) za steljo, pasla se je tudi živina. Pozimi, ko jezero zamrzne, se je rezal led za prodajo.

Zakoni pa niso bili nikoli v korist revnim kmetom. Jezero in ribe v njem so imeli najprej v lasti vitezi in graščaki, kmetje pa so si vzeli samo toliko, kolikor so potrebovali za preživetje. To je bil način življenja in vaška folklor.

Tudi sam sem bil divji ribič; približno do leta 1965 iz potrebe po hrani, kasneje iz strasti do lova. Ujel sem veliko rib. Prodajal sem jih bogatejšim, ki se niso upali kršiti zakona. Doma smo jih tudi sušili za čase, ko je bilo jezero polno vode in se ni dalo loviti.

Ohranilo se je orodje, katerega smo uporabljali. Hranim ga kot dragocen spomin na mladost in iz spoštovanja do ljudi, katerim je pomagalo preživeti. To so pripomočki za ribolov, za režnjo in spravilo ledu, za pranje perila, drsalke za promet in zabavo na ledu, burklje (hodulje) za hojo po plitvejši vodi, čoln drevak s polačo in ključavnico.

I. PREDMETI IZ ETNOLOŠKE ZBIRKE

Čoln drevak

Kmetje v vaseh Otok, Dolenje Jezero in Laze so si težko predstavljali življenje brez čolna drevaka. V teh vaseh jih je bilo pred 2. svetovno vojno čez 70. Za vaščane teh vasi je pomenil isto kot za okoliške vasi vprežni voz. Drevake so uporabljali za prevoz ljudi, živine, sena, lesa itd. Na njem so vozili novorojence h krstu, ohceti iz ene vasi v drugo, mrtvece na pokopališče... Na njih so se odvijali veliki dogodki. Čolni so bili dolgi od 9 do 12 m in težki čez 700 kg.

Čoln drevak

V vasi Otok so imeli do 2. svetovne vojne vsakoletno tekmo z drevaki. Na velikonočno nedeljo so na Gornje Jezero peljali žegen. Po koncu obredne maše so sedli v čolne ter vsi naenkrat štartali. Veslalo se je na vse štiri «cige» (vesla). Aktivne so bile tudi ženske, ki so priganjale in kričale na moške, naj močneje veslajo. Ko so priveslali do Otoka, so jih tam čakali spočiti mlajši družinski člani, ki so z vso močjo tekli z žegnom proti domu. Družina, ki je bila prva doma, je pričakovala tisto leto nek srečen dogodek pri hiši.

Burklje

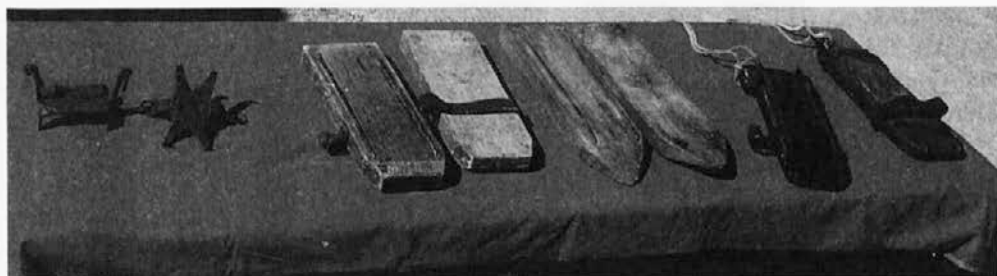
Burklje (hodulje) so uporabljali Otočani za prihod z Otoka na kopno, večinoma otroci za v šolo, če voda ni segla več kot 70 cm v višino.

Drسالke

Ob jezeru so obstajale tri vrste drsalke. Te drsalke so avtohtone. Podobne niso znane nikjer v Sloveniji. Na Dolenjem Jezeru so jih imenovali *plohiki*, v vasi Otok *šmrklje*, v vasi Laze *smāči*. Na Otoku in v Lazah se niso spreminjale do sodobnih drsalke. Na ročno stesan plohek (debelejšo desko) so na spodnji strani pritrdili dve kovinski žici in drsalke so bile narejene. Če si hotel drsati, si moral imeti še špicarico ali šilo, s katerim si se med nogami poganjal. Šilo je imelo močan in približno 2 m dolg drog, na katerega

je bila nasajena kovinska rogovila z enim ravnim in enim zakrivljenim roglom. Če si se slučajno vdrl v vodo, si se z njim lahko reševal na led.

V zgornjih vaseh ob jezeru so tem drsalkam dodali še jermen. Imenovali so jih *krplje*. Te krplice pa so bile zelo nevarne in večkrat si lahko padel. Jermen ni bila izboljšava, ampak ovira. Te drsalke smo uporabljali do sodobnih drsalk okrog leta 1970.

Drsalke

Drsalke z Dolenjega Jezera, ki jih je iznašel Brkinov stric okrog leta 1930, pa so že imenovali *drsalke*. Z njimi si lahko drsal brez špicarice. S konicami spredaj in zadaj si poganjal in zaviral. Z njimi so lovili ribe in se tudi drsali. Te drsalke se niso razširile v nobeno sosednjo vas, verjetno zaradi močne tradicije prvotnih. Kasneje so se uveljavile železne drsalke (moške in ženske) za na obuvale.

Tudi na drsalkah se je odvijala vsakoletna zabava na ledu. Za Božič so Otočani drsali k polnočnici. Po obredu so se zbrali na Gorenjem Jezeru pri mostu. Vsi naenkrat so štartali proti Otoku. Družine so se držale skupaj; zaradi varnosti, da bi se kdo ne vdrl v vodo. Drsali pa so vsi, od otrok do starih očetov.

Orodje za ribolov

V jezeru živi 10 vrst rib: ščuka, klen, krap, linj, menek, mali in veliki glavač, rdečeperka, ostriz, potočna postrv in podust. Izumrla je jezerska postrv. Od teh je 7 avtohtonih. Od drugod pa so prinesli rdečeperko, krape in ostrize.

Na vzhodnem delu jezera (v Dovicah) pa raste edina mesojeda rastlina v Sloveniji. To je okroglolista rosika, ki je svetovno ogrožena.

Draž

Na Dolenjem Jezeru je bil pred 2. svetovno vojno na sv. Petra dan, ob vaškem žegnanju, dovoljen lov na dražo. Ribe je šla dražit (loviti) cela vas. 3 m dolgo vrstico

Trnek za dražo

(šmis) so navezali na 6 m dolg natek (palico). Na koncu vrvice je bil trnek, na katerega so natakneli žabo. Rezervo žab so imeli kar v oslovniku. Na dražo se je ulovila samo ščuka. Lovili so jih s čolna drevaka. Taka navada lovljenja je bila v vaseh Otok in Dolenje jezero.

Vaba

Na trnek so natikali gliste, kobilice ali drobovino. Vrvico so privezali za veje ob potoku. Tako navado lovljenja imajo še sedaj mlinarji. Njim ni potrebno naloviti rib za več dni, ker jih imajo vedno v jezu ob mlinu. Na vabo se ujame največ postrvi ter klenov.

Zadruga - zanka

Zadruga je bila narejena iz konjske žime. Privezal si jo na 2 m dolgo palico. Ko si zagledal ščuko, si se ji previdno približal na 2 m. Zanko si ji nataknil do škrg in ko si

Zadruga ali zanka

potegnil, jo je zadrnilo. Na ta način so se lovile manjše ščuke (večje so bile previdnejše). V eni uri se je dalo ujeti tudi do trideset ščuk. Tako so lovili predvsem otroci.

Vrša

Pletena je bila iz vrbovih šib ali mreže iz vrvico, v kateri so bili obroči iz bezgovega lesa, ki je najbolj odporen proti vodi. Vrša se je uporabljala v zgornjih delih jezera, kjer

Vrša za ribe

so ožje struge. Najprej so strugo ali potok zagradili, v sredino pregrad pa so privezali vršo. Nastavili so jo ponoči, ker se takrat ribe hranijo in premikajo. V vršo so se največkrat ujeli kleni in postrvi.

Vrša za rake

Narejena je bila iz vrbovega ali bezgovega lesa. Čez noč si jo nastavil v stoječo vodo. Ko se je rak vračal z nočnega hranjenja, se je zjutraj skrtil v prvo temno luknjo. Tako se je zapeljal skozi luknjo v vršo in v njej se je počutil varnega. V eno vršo se je ujelo več kilogramov rakov in zjutraj smo jih hodili pobirat.

Vrša za rake

V Cerknjškem jezeru je do leta 1976 živel rak jelševcec. To je bil velik rak, težek več kot 0,5 kg. Ker so zelo občutljivi na onesnaženo vodo, so leta 1976 čez noč poginili vsi. Pomoril jih je strup iz tovarne ivernih plošč, ki je kot kisel dež padel v jezero. V zgornjih predelih potokov še danes živi manjša vrsta rakov, to so koščaki.

Osti

Opisoval jih je že Valvasor. To so vilice s petimi roglji, nasajene na drog. To je 2 do 12 m dolga okrogla palica, smrekova sušica. Osti so izdelovali kovači. Železo je morale

Osti

biti pravilne trdote. Če si zadel kamen, so se morale osti zviti, roglj ni smel odleteti. Ta način lova je bil v navadi v zgornjih vaseh, kjer so potoki zaraščeni z vrkami in je težje loviti z drugimi pripomočki. Če so te ujeli pri lovu z ostmi, si bil denarno kaznovan ali zaprt. Štele so za hladno orožje, ker si se z njimi branil pred čuvaji.

Sak

Opisuje ga Valvasor. To je iz drobne vrvi pletena mreža, podobna veliki vreči. Nasajena je na 2 m dolgo palico. Za en sak si uporabil 12 kolačev vrvice, to je 1200 m.

Sak

S sakom si hodil po vodi do vratu. Večji so hodili po sredini brega, manjši ob strani in skupaj so vzporedno vlekli sake. Ko se je ujela riba, so se vsi ustavili in počakali, da si jo vrgel iz vode. Da je bil lov s saki učinkovit, je moralo loviti več ljudi hkrati. Ta način lova je bil v navadi v vasi Lipsenj in Goričice.

Bet ali kladiyce

Tudi njega je že opisoval Valvasor. To je bil lesen bet iz grčavega lesa, nasajen na štil (drog). Z drsalkami si drsal po ledu. Ko si skozi prozoren led zagledal ščuko, si z

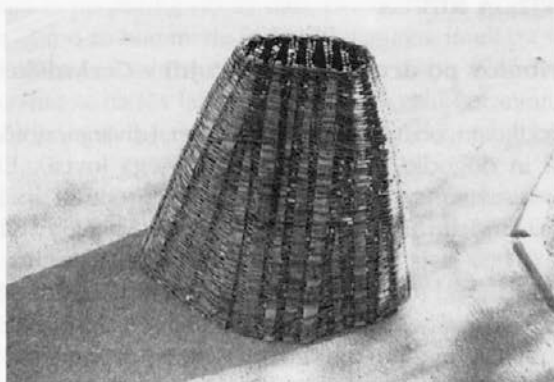
Bet

betom udaril po ledu nad njeno glavo. Omamljeno ribo je voda dvignila pod led. S sekiro si v led izdolbel luknjo in pobral ribo. Ponavadi je lovilo več moških. Zgodilo se je, da je eden drugega udaril po nogi in zaradi tega so se lahko tudi stekli.

Koš

Bil je najučinkovitejše orodje za lovljenje rib. Tak način lova so prinesli k nam možje, ki so bili v ujetništvu v Rusiji kot avstroogrski vojaki. Koš se je takoj razširil po vsej dolini, saj ga je bilo iz vrbovih šib enostavno splesti. Z njim si hodil po vodi, ki ni

smela biti globlja od enega metra. Vsakokrat si ga moral dvigniti iz vode in ga zopet potisniti v vodo do dna. Ko je bila riba v košu, si jo takoj začutil. Nato si jo ujel z roko v samem košu. Na noč smo štirje ujeli do 100 kg rib ali več.

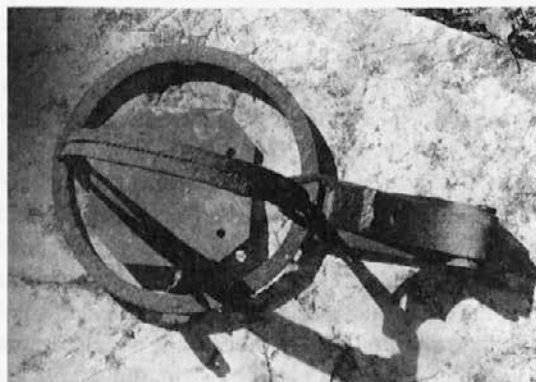
Koš

Razdelitev rib

Ko smo prinesli ribe domov, jih je bilo treba pravilno razdeliti. Vsi smo morali dobiti enako količino. Obstajalo je pravilo za to delitev. Najbolj izkušen je najprej zložil ribe v vrsto po velikosti. Nato jih je metal na kupe, kolikor je bilo članov lova. Ko je bil plen razdeljen po kupih, se je moral eden od članov obrniti proti steni. Tisti, ki je delil ribe, je z roko pokazal na nek kup in vprašal tistega, ki je gledal v steno, čigav je kup. Odgovoriti je moral poimensko in spraševal ga je, dokler vsi kupi niso bili razdeljeni. Taka razdelitev je bila najhitrejša, brez prerekanja in tudi najbolj pravična. Kajti najbolj je bil mamljiv kup z največjo ščuko.

Past za vidro

To so bile t.i. lisice, kakršne so uporabljali za lov na zveri. Ko si po stopinjah v snegu ugotovil, kje ima vidra pot za loviti ribe, si na tem mestu nastavljal vsako noč svežo ribo. Ko je začela vidra redno jemati plen, si nastavil past. V past si privezal svežo ribo. Past si z eno žico privezal za vrbo ob vodi, z drugo žico pa kamen, da se je vidra ujela in se zvalila v vodo ter se utopila. Kajti če se ne bi utopila, bi si poškodovala kožo, ki

Past za vidro

je bila zelo cenjena. Meso se je pojedlo, mast pa uporabila za razsvetljavo ter mazanje usnja. Vidra je na področju jezera izumrla leta 1977.

II. SPOMINI DIVJEGA RIBIČA

Ravbšic - divji ribolov po drugi svetovni vojni v Cerknškem jezeru

Opisal bom dogodke in občutke ribiča ravbšica (divjega ribiča), ki bi se lahko primerjali z občutki in dogodki lovca ravbšica (divjega lovca). Eno in drugo se je največkrat počelo v družinah, v katerih je bilo veliko otrok in le-te je bilo težko nahraniti z domačimi pridelki. Hišna tradicija ravbšicanja pa je bila odvisna tudi od same lege doma. Če je hiša stala na spodnji strani vasi, bližje jezeru, je bil to ribolov. V hišah v gornjem delu vasi, ob robu gozda, pa so ravbšicali gozdne živali. Kajti neopazen prenos plena in orodja skozi celo vas je bil nemogoč. To pravilo je veljalo za našo vas Grahovo, ki se razteza na enem kilometru dolžine v smeri S-J, jezero pa leži na njeni južni strani.

Od terena v jezeru je bilo odvisno orodje in način lova, to pa se je razlikovalo od vasi do vasi.

Nekateri kmetje so si pred 2. svetovno vojno lastili tisti del struge (potoka), ki je tekel čez njihovo senožet (parcelo).

Primer je bil, da je ribiški čuvaj dobil kmeta, ki je lovil ribe na svojem ozemlju. Prijavil ga je sodniku. Ko mu je sodnik določil višino kazni, mu je kmet odgovoril, da je lovil na svojem posestvu. Sodnik je vztrajal pri kazni, ker so voda in ribe v njej državna last. Kmet je zagrozil, da bo v primeru kaznovanja zahteval od države, da umaknejo vso vodo z njegove zemlje. Koliko kazni je plačal, ni znano.

V naši vasi Grahovo smo za ravbšic največkrat uporabljali osti. Z njimi si lahko lovil z brega. Teren je bil kamnit, bilo je veliko drevesnih korenin. Voda v potoku Žerovniščice je bila vseskozi v senci, ker ob njej rastejo vrbe. Voda je tekoča, zato se ne segreje. Če si hodil v potoku, nisi dolgo zdržal notri, zato si moral ven vsakih nekaj minut. Še ena težava je bila v tem potoku. Poleti, pravzaprav konec poletja, ko izviri v Žirovniščici niso bili tako močni, bi moralo pet mlinarjev napolniti jezove. Ob dvigovanju zapornic se je voda skalila več kilometrov navzdol. Če si takrat prišel lovit, si domov navadno odšel praznih rok. Ta potok je bil od naše vasi oddaljen nekako dva kilometra. V njem je bilo možno loviti tudi podnevi. Vrbe so nas dobro sprejele v svojo zaščito. Torej če nisi hotel priti domov brez rib, si moral podaljšati hojo še za dva kilometra do drugega večjega potoka. Ta pa ni bil tako primeren za dnevni lov, ker ni bilo grmovja ali dreves, ki bi nam nudila skrivališče. Bilo pa je tudi več ribičev, kjer so lovili z ribiškimi palicami. Stržen, kjer se je ulovilo več rib, pa je bil od naše vasi oddaljen pet kilometrov. Če smo se podnevi podali v Stržen, smo šli običajno v zelo slabem vremenu – v nevihti, dežju ali megli.

Izhajam iz številne družine. Poleg očeta in matere nas je bilo še šest otrok. Stalno sva lovila dva. Od leta 1950 do približno 1970 smo ulovili približno 400 kg rib letno. Družini je doma ostalo 100 do 150 kg rib. V vasi Grahovo, ki je imela v tistem obdobju 100 hiš, smo povprečno na leto ulovili 1000 kg rib. Večje povprečje bi prišlo v manjših vaseh, kjer se je lovilo skoraj v vsaki hiši; npr. Lipsenj ali Goričice. Take količine rib je bilo možno uloviti približno do leta 1978, potem pa je začelo število rib v jezeru naglo upadati. Vzrok je bil v onesnaženju vode. Po množičnem poginu rakov leta 1976 se je

zmanjšala količina hrane za vse ribe. Veliko pa je k temu pripomoglo samo vreme. Jezero je začelo večkrat na leto usihati, s tem pa je bilo moteno tudi drstenje rib. Po letu 1980 je v jezeru 80% manj rib. Vedeti moramo, da je bila prava sezona lova en mesec do dva na leto, ko je jezero usihalo. Vmes pa se je v gornjem delu jezera lovilo na slepo. Na ta način pa si ujel le po par kg rib na dan. Do leta 1965 se pozimi ni lovilo, četudi je bila voda manjša. Zime so bile mrzle in z veliko snega, imeli pa smo slabo obutev. V gumijastih škornjih so noge kaj hitro ozeble. Kasneje v letu 1965, sem si kupil že dobre čevlje (čižme). Tako smo se na lov lahko podali tudi v velikem snegu in mrazu. Največja ščuka, ki smo jo ujeli pri naši hiši, je merila 112 cm. Najtežji pa je bil krap z 18 kg. Tega smo ujeli leta 1981.

Sprašujem se, kje je bil vzrok, da smo toliko časa preživel v jezeru. Praviloma smo v jezero hodili loviti iz velikih družin, v katerih je bil prisoten tudi alkohol. Gospodarji teh družin so večji del časa preživel v gostilnah. Za otroke iz takih družin pa je bilo to edino »zdravilo«, da si lažje prenašal družinske strese. Hkrati pa je bilo to nenehno dokazovanje svojih sposobnosti; nečesa, kar ni znal in si upal vsakdo. Mislim pa, da je bilo tako »kršenje zakona« otrok v problematičnih družinah najbolj zdravo za njih in za takratno družbo. Vsi dogodki in doživetja v zvezi z ravbšicanjem do mojega 15. leta starosti, t.j. do okrog leta 1969, se mi v spominu prikazujejo kot ena sama mora. Podobno razmišljajo tudi moji prijatelji, s katerimi smo v tem obdobju največkrat hodili v jezero. Največ nas ima v spominu, da nas je stalno zeblo. V jezero smo večinoma hodili bos. Čeprav smo imeli utrjene podplate, sem imel večkrat predrte. Podplat se mi je predril na enoletnem pokošnem trsju. Po takem terenu si moral hoditi tako, da si z nogo podrsoval. Na ta način pa te je urezala ostra kravina (stelja) med prste. Ker si potem hodil po blatu in umazani vodi, se je ta rana vsakokrat zagnojila. Če je bilo potrebno bežati, pa nisi mogel paziti na štelje od trsja in takrat si sigurno dobil v podplat nekaj lukenj. To smo zdravili s svinjskim lojem.

Druga muka (težava) pa je bila stalno razpokana koža, katero je sapa (veter) izsušila. Ko sem prišel iz vode, se nisem nikoli obrisal (niti se nisem imel s čim) ali preoblekel. Posušila me je sapa. Največkrat sem imel razpokane ustnice in noge od členkov navzdol. Če sem šel v jezero obut, sem običajno obul gumijaste škornje, ki pa niso bili primerni. V jezeru sem moral hoditi po veliki kravini, mokri od rose. Rosa mi je padala na škornje in seveda tudi na rob in v samo obuvalo. Ker sem hodil celo noč, mi je odrgnilo kožo ob zgornjem robu škornja. Peklo me je seveda kar nekaj dni. Za to nadlogo ni obstajalo nobeno zdravilo ali žauba (mazilo). Še nekaj dni sem potem moral hoditi z zavihanimi škornji.

Stalne probleme pa sem imel tudi v šoli. Izsušenega blata na nogah nisem mogel odstraniti z nobenim milom. To pa je bila priložnost za nekatere »tovariše« (učitelje), da so me osramotili pred sošolci. Tudi na to sem se privadil. Če me je učitelj napodil domov umit se, se tisti dan nisem več vrnil v šolo.

Velik problem je bila tudi izčrpanost udeležencev ravbšicanja. Še sedaj se ne morem sprijazniti s tem, da nismo nikoli vzeli s seboj ne hrane ne pijače.

Največkrat se za ribolov nismo dogovarjali v naprej. Eden se je spomnil, po daljšem pogovoru je privolil še kdo, ko pa je bil za to še tretji, smo se pa na hitro domenili. Takoj smo določili kraj lova in kaj kdo vzame s seboj. V vsakem delu jezera pa se je lovilo drugače. Največkrat se je košarilo, za rezervo pa smo vzeli s seboj še 3 m dolgo »štango« z ostmi. Šele po letu 1970, ko se je pojavila kareta (ročni voziček) z gumijastimi kolesi, smo jo jemali s seboj za prevoz pripomočkov. Prej je preveč ropotala. Kareto smo puščali 2 km pod vasjo, saj se nismo vračali po isti poti, kot smo šli v jezero.

Če sem lovil 6 do 8 ur, me je voda kar precej izčrpala. Stalno sem bil v vodi do pasu ali vratu. Vsakih nekaj sekund sem dvignil koš iz vode in ga ponovno potisnil vanjo. Ko sem dvigoval koš iz vode, je bil ta težak okrog 8 kg, saj je s seboj potegnil še nekaj litrov vode. Izčrpanosti nisem čutil, dokler me ni pričelo tresti od mraza. Včasih je kdo pred odhodom v jezero kaj popil (alkohol). Takih, čeprav so bili spretni pri lovu, sem se izogibal, če sem ugotovil to prej, preden smo šli v jezero. S takim so ponavadi nastale težave, ko je bilo treba nositi nalovljene ribe domov. Izgubil je veliko več telesne moči. Če smo hodili počasi, me je zeblo, hitro pa se ni dalo, če je bil eden od štirih članov brez moči. Če sta bila dva, pa še huje.

Nalovljene ribe smo dali v dve vreči. Razdelili smo jih po teži. V vsaki jih je bilo približno 50 kg ali več. Do naše vasi je bilo 5 km hoje, po težkem terenu z luknjami in raznimi grabni. Največja težava pa je nastala pri določanju smeri, posebno če je padla gosta megla. Najprej je orientacijo izgubil tisti, ki je tisti dan popil kaj alkohola. Ko se je začelo dvomiti o pravi smeri, smo se začeli prerekati, kdo ima prav. Prišlo je do velikih preprirov in obtoževanj, kdo je napravil napako. Vsak je hotel uveljaviti svoje mišljenje, katera smer je prava. Jaz sem bil vedno siguren vase in nisem nikoli zašel. Nekateri pa so tavalji po jezeru, dokler se ni zdanilo, da so videli, kje so. Ta težava je izginila, ko so okrog leta 1970 zgradili v Podskrajniku tovarno ivernih plošč – Iverka. Tovarna je delala tudi ponoči. Slišati je bilo lokomotivo in stroje. V megli smo vedeli, da je tam zahod in smo lahko določili točno smer.

Pri taki odpravi v jezero si izgubil kar nekaj kilogramov. Ko sem se zbudil iz spanja, so bile ličnice kar vdrte. Po takih težavah v jezeru sem se zarekel, da ne bom nikoli več stopil vanj. Spraševal sem se, kaj je treba tega, da se sam podam v tako trpljenje. Pred sabo sem videl samo toplo posteljo. Ko pa sem v nekaj dneh prišel do moči, se je zgodba ponovila.

Če si bil spreten pri lovu in si se izkazal kot dober in pošten vodja odprave, so te želele vse skupine, da greš z njimi. Nikoli se ni določevalo, kdo naj bi bil glavni na akciji, če nas je šlo loviti kaj več. Tudi dogovarjali se nismo, kdo naj bi šel. Če so me prišli iskat ali vprašati, če grem z njimi, sem najprej ocenil ekipo. Ker so me prišli iskat, sem tudi vedel, da lahko jaz določam pogoje in kraj lova. Določil sem vrsto in količino potrebnega orodja (pripomočkov). Če sem imel s kom iz ekipe že slabe izkušnje od prej, sem postavil tudi pogoj, da ga ne vzamemo s seboj, ker imamo lahko spet težave zaradi njega. Med hojo v jezero se ni veliko govorilo. Določili smo še šifre (razpoznavne zanke), če bo treba bežati, da se dobimo na določenem mestu. To je bilo določeno število kratkih in dolgih žvižgov. Dogovorjeno je bilo, da se med lovom nikoli ne kličemo poimensko. Med samim lovom smo uporabljali le najnujnejše besede. Uporabljali smo samo kratko besedo za sporazumevanje med tistimi, ki so lovili v vodi, in tistim, ki je pobiral ribe. Dogovorili smo se tudi, kdo bo prvi pomagal nositi ribe nosaču, če bo treba bežati. Vse to se je seveda dogajalo ponoči brez vsakih luči.

Ko je tisti, ki je lovil v vodi, že imel ribo v rokah, je dal znak pobiralcu na bregu, ki je hodil vstric (vzporedno), z besedo »hop«. Ta se mu je odzval z isto besedo. Ribo je vrgel kar najbliže pobiralcu. Ta jo je moral najti v visoki kravini. Če je ni takoj našel, je moral počakati, da se je začela premetavati (rendati) in je potem vedel, kje je. Če je bila riba velika, npr. ščuka, si pobiralca opozoril na večjo pazljivost.

V začetku lova so se pobirale vse velikosti in vrste rib, ko pa smo jih nalovili že za celo vrečo (žakelj), smo začeli delati selekcijo. Že tisti, ki je košaril v vodi, je ven metal samo večje, manjše pa spustil. En nosač – pobiralec je prišel na dva koša. Če so košarili

trije ali štirje, je bil potreben še en nosač – pobiralec. Če smo lovili na nevarnejšem mestu, npr. v zgornjem delu Stržena, smo morali imeti tudi stražarja. Običajno je pazil tisti, ki je pobiral. Stražar je bil nameščen v smeri, od koder je bilo najbolj nevarno, da pride čuvaj. Čuvaji so ponoči le redko imeli svoj obhod. Če je bila mirna noč, se je slišalo, ko si potisnil koš v vodo tudi več 100 m daleč. Takrat je bila potrebna še večja pazljivost. Če je naletela skupina iz ene vasi na skupino iz druge vasi, ni bilo milosti. Vedno so zbežali tisti, ki so imeli že nalovljene ribe, ker so se bali, da jih izgube ali da jih vzamejo ribiški čuvaji.

Največkrat smo bežali eden pred drugim; celo večkrat kot pred ribiškimi čuvaji. Razkropili smo se na vse strani. Ko smo se spet dobili skupaj, je vedno kdo manjkal. Ocenili smo situacijo. Vsak je povedal svoje mnenje o dogodku, zaradi katerega smo morali bežati. Po občutku in oceni vsakega posameznika smo sklepali, ali so bili res čuvaji ali pa taki kot mi. Če je bila zraven tudi policija, je bila velika razlika.

Čuvaji – bili so največ trije – so se držali skupaj, ker so se tudi oni bali zase. Večkrat smo s sabo vzeli tudi orožje. Uporabili smo ga samo enkrat, kar pa za tiste čase ni bilo nič nenavadnega. Kolega je s puško italijanko streljal nad glavami nepovabljenih obiskovalcev. Izginili so v temi.

Vsakokrat, ko smo se podali v jezero, smo doživeli kaj novega.

Prvič in zadnjič, da so me ujeli čuvaji

Bilo je okrog leta 1963. V šoli so se sošolci iz sosednje vasi Žerovnice hvalili, koliko ščuk je pri izviro Lipsenjščice. Pripovedovali so, da je tam, v nekem kotličku v velikosti šest krat šest metrov na tisoče enoletnih ščukic. V ta kotel pridejo, ko v Lipsenjščici upade voda in ribe se instinktivno umaknejo proti izviro. Ker pa je tam trimetrski slap, ne morejo višje. Ko voda nekoliko upade, ostanejo ščuke ujete v kotanji.

S fantom iz Žerovnice sva se dogovorila, da nam pokaže, kje je to, saj nismo bili še nikoli na tistem koncu jezera. Šli smo z njim kar iz šole. Ko smo hodili skozi sosednjo vas, sem imel zelo slab občutek. Mislil sem, da kdor nas vidi, ve, da gremo v neko škodo. Zato smo se izogibali ljudi in se skrivali. Ko smo prišli do njegove hiše, nas je skrtil v skedenj. Njegovi starši bi takoj vedeli, če bi nas videli, da nekaj ne bo v redu in ne bi sina pustili nikamor. Izmuznili smo se iz vasi, še en kilometer daleč. Ko smo se približevali mestu, smo se najprej prepričali, če je dovolj varno. Ker ni bilo nikogar v bližini, smo stopili skozi grmovje. Takoj smo se tudi dogovorili, kam bomo bežali, če kdo pride. Zelo me je presenetilo, ko sem zagledal na tako majhnem prostoru tako veliko ščukic. Zavzeli smo vsak svoje mesto in takoj začeli loviti. V slabi uri smo z zadrigo (z zanko) nalovili vsak okrog štirideset ščukic. Velike so bile od deset do petnajst centimetrov. Sproti sem jih natikal na vršno rogovilo. Kar naenkrat se je za hrbtom pojavil neznan moški. Z rokami je zaprl ozek izhod iz tega prostora. Kričal je na ves glas, da naj nikar ne poskušamo zbežati, ker smo obkoljeni. Dva izmed nas štirih sta zbežala po ozki stezici, okrog šest metrov dolgi, ki je vodila na most. Ker sem takoj slišal, da so ta dva ujeli, nisem niti poskušal zbežati. Možak naju je kar spretno zagrabil za kravateljce. Kričal je kot nor in spraševal, čigava sva in kako se piševa. Jaz sem vedel, da me ne pozna in sem si izmislil nek drug priimek in ime. Ko pa je to poskusil zapisati, me je izpustil. Hitro sem zagrabil svoje nalovljene ribe in jo popihal proti domu. Doma nisem povedal, kaj se je zgodilo. Drugi dan so v šoli »tovariši«² že vedeli za kriminalni dogodek. Sledilo je zaslisevanje, dokler nismo vsi priznali. Ker sem večkrat kaj ušpičil

in bil zatožen v šoli, so me strašili s poboljševalnico. To se je zgodilo prvič in zadnjič, da so me ujeli pri ravbšicanju v jezeru.

S tem pa te zgodbe še ni konec. Spoznal sem glavnega čuvaja. Ugotovil sem, da to niso kakšni hitri in spretni ljudje, katerih bi se bilo treba v jezeru posebno bati. Pomembno je samo to, da te ne spozna po videzu. Sama previdnost se je od tega dogodka povečala. V strugah Lipsenjščice in Žerovniščnice je veliko podobnih mest, kot je tisti kotel, na katerem so nas ujeli. Ko pa loviš v sami strugi, si lahko na videz lahek plen dveh čuvajev, če prideta vsak po eni strani struge. V takih situacijah si imel predvidenih več možnih variant pobega. Najvažnejše pa je bilo, da se nisi ustrašil. Z našo spretnostjo in hitrostjo jih ni bilo težko prelisčiti, saj nas je z obeh strani struge varovalo gosto grmovje. Težje pa bi bilo na čistini, kjer grmovja ni.

Na ta način jo je skupil sam presvetli čuvaj. To se je zgodilo kakšen mesec po tistem dogodku, ko so nas ujeli. S kolegom sva šla neko nedeljo dopoldan pregledovat teren v Stržen. Ne spominjam se, da bi s seboj imela kakšno orodje. Ko sva prišla do struge Stržena, sva v čolnu zagledala samega tovariša čuvaja. Takoj sva bila zato, da poravnamo stare račune. Iz čolna je praznil vrše, ki jih je imel nastavljene za rake.

Niti sanjalo se mu ni, da bo doživel zelo močno bombardiranje. Omenil sem že, da smo bili mački v metanju kamnov in podobnih predmetov. Mislim, da je imel srečo, da jih v bližini ni bilo nikjer. S kolegom sva si na hitro z blatom zamaskirala obraz. Ob strugi pa pelje kolovoz, kjer sva nabrala velike kose od sonca posušene ilovice. Začela se je kanonada na čuvaja. Bil je kar lahka tarča izkušenim šicom (strelcem). Tekal je po šestmetrskem čolnu in kričal na pomaganje. Nehala sva šele, ko je dobil nekaj točnih zadetkov, ki jih je potrdil z vpitjem. Tistih pet kilometrov do doma nama je kar hitro minilo, saj sva predebatirala vsak zadetek in ugotavljala, kdo ga je zadel večkrat in na boljše mesto. Z njegove strani ta dogodek ni prišel nikoli v javnost.

Čez približno 25 let pa sem imel priliko ta dogodek osvežiti. Ta gospod je bil že dolgo let v pokoju. Nekega večera smo sedeli za isto mizo v gostilni na Gornjem Jezeru. Možakar je bil kar radoveden (firbčen). Vprašal me je, kdo sem in od kje sem doma. Rekel sem mu, da ga jaz dobro poznam in ga vprašal, če se spominja dogodka izpred 25 let, ko sta ga v Strženu napadla dva mulca. Zelo podrobno se je spominjal tistega dogodka. Izrazil je presenečenje, da sva bila tako korajžna in borbeno. Rekel sem mu, da če bi prej vedela, da bova naletela nanj, bi imel verjetno težje posledice, ker bi bila midva močnejše oborožena.

Saj po srcu ni bil slab človek, le to napako je imel, da je bil ribiški čuvaj.

Prva denarna kazen

Vroč poletna nedelja leta 1972.

Ob nedeljah dopoldan smo se radi podali v jezero; če je bilo vroče, še toliko rajši. Ne toliko zaradi rib – bolj zaradi aktivnosti in da čez nedeljo ni bilo preveč dolgčas. Tako sem si nabral dovolj energije za cel teden. Kmetje so radi ob nedeljah hodili sproščeno po senoženih ogledovat meje parcel, kolikšna je trava in kdaj bo za kositi. Mi pa ob bregovih in v jezero. S seboj pa smo vedno imeli še osti in dvometrsko štango, če si slučajno videl v vodi kakšno ribo.

Sredi dopoldneva sem že videl sosedova fanta in brata, da se odpravljajo v jezero. Vprašal sem jih, kam gredo lovit. Brat je odgovoril, da gredo pod Martinjak, kar je pomenilo v spodnji konec Žerovniščnice. S seboj bodo vzeli osti. Rekel sem, da bom

prišel za njimi. Čez kakšno uro sem odšel v jezero. Zelo rad sem šel čez Kamno gorico, kilometer pod vasjo. Tam sem imel čez gozdček speljano trim stezo, da sem spotoma še razgibal telo. Skozi ta zaraščeni teren pa so vodile skrite poti proti jezeru, kar je bilo seveda posebno primerno, če je bil lov uspešen. V tem gozdčku, dolgem skoraj kilometer, smo imeli tudi skrivališča za ribolovne pripomočke, da jih ni bilo treba vsakokrat nositi domov. Ta gozdček je višji od polja kakih deset metrov in je nudil dober razgled po vsej ravnini proti vasi in proti jezeru. Grmovje pa se je vlekle tudi do večje struge Žerovnišnice. Hodil sem skozi grmovje in zaslišal čuden pok. Bil je od zapiranja avtomobilskih vrat. Previdno sem se približal. Skozi veje grmovja sem zagledal policijski volkswagen. Približal sem se zelo previdno in opazoval dogajanje na drugem bregu Žerovnišnice. Imel sem kaj videti. Štirje policaji v uniformi in en v civilu, doma iz Grahovega, so ustrahovali ravbšica. Ta ravbšic je bil tudi policaj, doma iz Žerovnice, ki pa je služboval in živel v Kopru, zato ga ti niso poznali. Dva sta se trudila z njegovo »štango« in jo na kontrapezo lomila med dvema drevesoma. Šef v civilu ga je zasliševal, dva pa sta ogledovala naložljene ribe. Po par minutah sem krenil v smer, kjer so lovili brat in soseda. Bili so kakšna dva kilometra proč. Ravno ko sem prišel do njih, so ujeli eno ščuko. Merila je nekako petdeset centimetrov. Takoj sem povedal, kaj sem videl. Predlagal sem, naj nehajo loviti in naj dobro skrijejo osti in štango. Sam pa nisem zagotovo vedel, ali policaji vedo za njih, da lovijo. Odločil sem se, da bom ribo proti domu nesel jaz. Če bom videl kaj sumljivega, jo bom skrili. Oni so se podali naravnost proti domu in prej odvrgli osti. Jaz sem šel po nasprotni strani brega (struge), po kateri je peljala kolovozna pot čez mostiček proti vasi. Tristo metrov od mostička sem v nekem grmu zagledal nekaj sumljivega. Izpustil sem ribo na tla. Ko sem prišel do tistega grma, so policaji planili name. Šef v civilu je nameril vame pištolo in mi grozil. Opazovali so me z daljnogledi in tudi videli, da sem ribo izpustil na tla. Šli smo jo iskat. Šef jo je strokovno pregledal. Ker nisem imel nobenega orodja s seboj, sem se izgovoril, da sem šel pogledat v jezero za košnjo in sem jo našel ob bregu. Vprašal me je, če sem koga videl, da lovi ribe. Odgovoril sem, da v spodnjem delu Žerovnišnice lovijo Martinci. Takoj je poslal dva policaja z avtom pod vas Martinjak. Verjetno je kdo prijavil, da lovijo Grahovci. Ko sem mu jaz rekel, da lovijo Martinci, so hoteli ujeti še njih. Skozi daljnogled so opazili, da gredo tri osebe proti borovemu gozdčku, ki leži v jezeru med Grahovim in Martinjakom. Ker se nisem hotel z njimi skriti za grmovje, mi je šef zagrozil s pištolo. Ker to ni pomagalo, sta me mlada policaja z muko zvelkla za grmovje. Hoteli so biti neopaženi. Približajoči se ravbšici so bili kakšen kilometer daleč. Jaz sem se moral s policaji vred premakniti pod Grahovo. Spet so se skrili za grmovje in čakali. Sam sem odšel v sosedovo hišo in opazoval dogajanje. Takoj sem opazil, da se policajem približujeta samo dva. Tako kot so naskočili mene, so tudi ta dva. Po kratkem popisu in zaslišanju so jih policaji odpeljali s seboj na policijsko postajo.

Kasneje je brat pripovedoval, kako so se odvijali dogodki po tistem, ko sem jim prišel povedat o policajih. Najprej so poskrili orodje na način, kot je bila navada v primerih nevarnosti.

V slučaju, da bi šli čuvaji po isti sledi, si osti vrgel z vso močjo na eno stran, štango pa ravno tako z vso močjo na drugo stran. Štango si vrgel podobno kot kopje, samo da se ni smela zapičiti. Da si vse to drugič našel, si si moral dobro zapomniti kraj, kjer si to odvrigel. V pomoč ti je bil grm ali kaj podobnega.

Potem so odšli skozi trsje, nekako petsto metrov daleč. Ko so prišli ven, so opazili premikanje oseb na kraju, kjer sem bil s policaji. Bežati ali skrivati se ni imelo smisla,

saj so bili brez rib in brez orodja. Ko so prišli v borov gozdiček, ki meri dvesto krat dvesto metrov, se je mlajši sosed odločil, da se bo skrtil in ne bo šel proti vasi, do katere je še nekako dva kilometra. Splezal je na najvišji bor in gledal proti vasi, kaj se bo zgodilo. Ko sta brat in sosed prišla do policajev, jima je šef takoj ukazal, da gredo nazaj po ribe in osti. Odgovorila sta, da ne vesta za nič kaj takega. Rekla sta, da sta bila samo na sprehodu v gozdičku. Smejela sta se policajem, ker sta bila pripravljena in sta vedela, da jima ne morejo nič. Po petsto metrih so se obrnili. Policaji niso bili prepričani, če sta res prava, ker so bili v jezeru trije, tu sta pa samo dva. Tudi policaja pod vasjo Martinjak nista nobenega videla. Po enournem zaslišanju na policiji so jih izpustili. Vztrajala sta, da jih morajo odpeljati iz Cerknice domov, ker so jih pod prisilo odpeljali. Odpeljali so jih domov.

Jaz sem za tisto ščuko plačal kazen v vrednosti sedanjih 10.000,00 tolarjev. To je bila moja edina denarna kazen za divji ribolov.

Nevihta in brat

Bilo je leta 1965. Tisto leto je bila v jezeru zelo dolgo velika voda. Vsake toliko dni je bilo tudi poleti deževje. Deževalo je ravno toliko, da jezero ni moglo presahniti. Dokler pa v jame ne ponikne vsa voda, je v strugi kar velika voda, posebno prevelika za lovljenje s košem. Bil je že mesec september. Vedeli smo; ko bo prvo večje deževje, bo zalilo jezero in konec bo z ribami. V takem primeru smo rekli, da so se ribe »utopile«. Dan je bil že kar kratek. Tudi vročina za večurno lovljenje po vodi je minila. Treba je bilo izkoristiti še zadnjo možnost. Prišla je nedelja. To je bil dan, najbolj primeren za celodnevni ribolov. Če je bil dež ali pa megla, je bilo pa sploh ugodno. Že zjutraj je tisto nedeljo precej padal dež. Tudi grmelo je. Ko sem vstal, je starejši brat že brusil osti s pilo. Takoj sem vedel, kam se odpravlja. On ni nikoli nikomur povedal, če je šel lovit ribe, kam gre, ker je šel najrajši sam. Tudi mati je takoj vedela, kam se odpravlja. Pregovarjala ga je, naj ne gre v takem vremenu. Seveda ni nikoli pomagalo nobeno prepričevanje. S sabo je vzel okrog desetmetersko štango in osti in odšel. Tudi meni je bilo kmalu hudo, da je odšel, saj se je čez kakšno uro ulila taka nevihta, da je bilo res strašno. Vedel sem tudi, kam se je podal, ker je s sabo vzel dolgo štango, ki je bila samo za v Stržen. Prehoditi si moral pet kilometrov, da si prišel do tam. Nevihta ni cel dan nič prenehala. Čedalje bolj smo bili v skrbeh za brata. Bližala se je že noč, njega pa še ni bilo. Vedel sem tudi, da ne zna plavati, zato je bil strah še večji. Proti večeru sva se z drugim bratom odpravila v jezero pogledat, kje je. Takoj sva bila mokra do kože, ker je padalo, kakor da bi se utrgal oblak. Prišla sva do prve struge, to je Žerovniščnica. Most, katerega smo napravili kmetje in po katerem naj bi se vrnil brat, je bil že zalit. Voda je drla čez strugo z vso močjo. Čez ni bilo več moč priti, niti ne preplavati. Edina tolažba je bila, da brat sploh ni šel lovit rib, ampak je kje v vasi pri prijateljih. To je bila zame bolj slaba tolažba, ker sem ga dobro poznal. Doma je trajala mora še kakšne pol ure. Brat se je prikazal. Srečen in vesel, da še nikoli tako. Tudi mi smo bili srečni, da ga vidimo. On ni niti pomislil, v kakšnih skrbeh je bila vsa družina. Brat je samo kazal ribe, ki jih je ujel.

Res se ni še nikoli zgodilo, da bi kdo sam ali pa cela skupina ujel toliko velikih ščuk. Pet kosov je bilo dolgih čez en meter, štirje kosi okrog osemdeset centimetrov, nekaj pa je bilo manjših. Bile so vse odrgnjene in brez luskin, ker zaradi dolžine in teže bremena ni mogel nositi, ampak je nataknjene na rogovili vlekel po tleh. Povedal je,

kako se je rešil iz vodnega objema. Že popoldne se je moral umakniti iz Stržena, ker je voda tako narastla. Ko je prišel do mostu na Žerovniščnici, ni mogel iti čez, ker je čezenj drla močna voda, zato je prehodil še dva kilometra do vasi Žerovnica. Da je šel tam lahko neopazno čez most, je moral počakati, da se je stemnilo. Ker ni mogel niti čez Grahovščico, ki teče konec našega vrta, je moral spet čez most v Grahovem, ki je v sredini vasi. Naša hiša pa je na spodnjem delu vasi.

Ko sem drugi dan zjutraj pogledal v jezero, je bilo zalito. Konec je bilo za tisto leto z ribami.

Lov na suhem

Grahovci in Žerovljani se nikoli nismo preveč razumeli. Do druge svetovne vojne ni bilo Grahovca, ki bi uspel oženiti dekle iz Žerovnice. Vaška dekleta so budno čuvali pred fanti iz drugih vasi, posebno pred Grahovci. Tudi po značaju smo se razlikovali, zato so bili med fanti obeh vasi stalni pretepi. Tudi v jezeru ni bilo usmiljenja, kadar smo se ponoči srečali pri divjem lovu. Nagajali smo eni drugim. V prednosti so bili tisti, ki so prvi opazili nasprotno skupino. Ko smo ugotovili, kdo so in če jih ni bilo številčno veliko več, smo se odločili, da jih zaplašimo. To je moralo biti izvedeno zelo prepričljivo. Najučinkovitejša je bila močna žepna baterija, s katero smo posvetili po strugi proti njim. Priti pa smo morali od strani, od katere so najraje hodili čuvaji. Ti so prišli skoraj vedno iz Gorenjega Jezera po nasprotni strani struge, ker ob Strženu ni bilo nobenih vodnih ovir. Priti sta morala dva ali trije, kajti če si bil sam, je obstajala možnost, da skočijo vate. Če si videl, da so začeli bežati, si stekel za njimi, zato da bi zbežali čim dlje. Če so zbežali daleč stran vsak v svojo smer, so se tisto noč težko dobili skupaj. Če pa si že prišel blizu njih in niso zbežali, se je bilo potrebno oglasiti, povedati kdo si, ali pa se brez besed obrniti in izginiti nazaj. Vedno smo se za poizkus odločali tisti, ki smo bili najbolj hitri. Zaupati si moral vase, da jim lahko pobegneš, če se fizično uprejo. Tudi mi smo se večkrat zmenili, da se postavimo po robu, če nas kdorkoli vznemiri. Takrat smo imeli s seboj tudi najboljše obrambno sredstvo. V žepe je vsak nabral kamne primerne velikosti. Večina izmed nas je znala točno in močno vreči. Če je kdo prišel preblizu, si kamne metal mimo njega, ker si se bal, da ga zadeneš v glavo.

Neko sobotno noč nas je več fantov lumpalo. Po polnoči, ko so gostilno zaprli, smo se odločili, da gremo še v jezero; bolj zaradi zabave, ker so bili z nami tudi taki, ki niso nikoli hodili lovit. Čeprav nas je bilo okrog deset, smo s seboj vzeli samo dva koša. Bila je mirna in jasna noč. Luna je kar močno svetila. V jezeru pa je bila tudi prav nizka megla. Vedno, kadar je bilo mirno, je bilo v navadi, da si se vsake toliko časa za trenutek ustaviš, prisluhniš, če se slišijo kakšni človeški glasovi. Ker če je kdo normalno glasno govoril, si ga slišal več kot sto metrov daleč. Še bolj daleč pa je bilo slišati značilen glas koša, katerega si potiskal v vodo. Zato je bilo ob takih nočeh še več možnosti, da si dobil pri lovu obisk. Ker smo šli tisto noč pozno, tudi nismo hodili po trsju in nepokošeni kravini. Šli smo po kolovozni poti ob Lipsenjščici, po kateri je bila hoja najbolj udobna, čeprav najnevarnejša. Tudi skupina ravbšicev iz Žerovnice se je počutila varno. Veselo so se vračali iz Stržena. Ker so bili dobre volje in glasni, smo jih mi prvi zaslišali. V trenutku smo se odločili, da jim malo zagrenimo dobro voljo.

Ob razdalji kakšnih sto metrov smo že zaznali obrise postav. Bilo jih je pet. Polegli smo v strelce po zemlji. Trava je bila pokošena, iz zemlje pa so sem in tja gledale skale. Ko si ležal z glavo obrnjen proti njim, si bil bolj podoben kakšnemu kamnu. Ko so se

približali na kakšnih štirideset metrov, so opazili nekaj, kar ni sodilo na teren, ki jim je bil znan. V trenutku je nastala popolna tišina. Obstali so kot okamneli. Ko smo se kot nočne pošasti dvignili iz zemlje in jih pozdravili, ni pomagalo nobeno prepričevanje, naj ne bežijo. Ko smo jih poimensko klicali, ni nihče nič slišal. Nekaj se nas je odločilo, da jih ujamemo in prepričamo, da jim nič nočemo. Ko sem dohitel tista dva, ki sta vlekla vrečo rib in ju klical po imenu, ker sem ju poznal, sta se vrgla na tla, kričala »na pomoč« in brcala z nogami. Začel sem tudi sam močno kričati, kdo sem. Ko sta me spoznala, sta potrebovala kar nekaj časa, da sta prišla k sebi. K nam so pritekli še drugi, ker je bilo tako kričanje, da so mislili, da se pretepamo med seboj. Opomogli so si od šoka. Bili so užaljeni. Govorili so, da se tako ne dela. Opravičili smo se in jih tolažili, da smo jih takoj, ko smo jih spoznali, poklicali, a ni nič pomagalo. Po dolgem prepričevanju so uvideli, da niso imeli prav, ker so tako glasno hodili ponoči po jezeru, in da so jo še poceni odnesli. Prijateljsko smo se razšli. Eden drugemu smo si zaželeli srečno vrnitev domov.

Po nekaj minutah je nekemu izmed nas padla na pamet čudna zamisel. Po kratkem pogovoru smo ugotovili, da nima nihče od nas volje naprej s košem hoditi še tri kilometre daleč, tam pa še nekaj ur po mrzli vodi. Kaj ko bi še enkrat naredili hajko na Žerovljane?! Malenkost za fante polne kondicije! Štirje smo že začeli teči proti Žerovnici. Pretekli smo v loku dva kilometra in pol do mesta, kamor smo predvidevali, da bodo prišli Žerovljani. Na hitro smo naredili načrt, kako jih bomo najbolj prepričljivo zaplašili; seveda z namenom, da dobimo njihove ribe. Postavili smo se za grm ob poti. Po nekaj minutah jih je bilo že opaziti, kako se nam približujejo. Približali so se nam na deset metrov. Z vsake strani grma sva stopila dva pred njih. Verjetno so se po poti do sem zarekli, da ne bodo nikoli več tako sramotno bežali, zato so se tudi drugače obnašali. Za trenutek so vsi skočili proti nam. Eden od nas je po ljubljansko dal komando. Minila jih je korajža in začeli so bežati. Dva sva stekla za tistimi, ki so nesli ribe. Po petdesetmetrskem teku so ugotovili, da z ribami ne bodo mogli pobegniti, zato so jih spustili. Pobrala sva ribe. Hitro smo se umaknili s tistega kraja. Z drugimi našimi smo se dobili na dogovorjenem kraju. Pod našo vasjo smo si plen razdelili.

Tisto jutro smo šli vsi na delo v tovarno. Spali smo le kakšno uro. Že takoj zjutraj je prišel k meni eden izmed Žerovljanov. Povedal mi je njihovo razlago tega dogodka. Prepričani so bili, da so jih drugič počakali policaji, katere je pripeljal njihov vaščan, ki je bil pri policiji.

Druga dva, ki sta bežala čez strugo Žerovniščnice, sta oba padla v vodo, ker sta se spotaknila. Nobeden od njih zaradi strahu, da ga iščejo policaji, jutra ni dočakal doma.

Tiste ribe, nalovljene na tak način, mi niso ravno teknile. V tistih časih je bila odgovornost za tako dejanje kolektivna. Meni je malo v tolažbo, da nismo bili naučeni spoštovanja sočloveka. Mislim, da se mi bo ponudila prilika za opravičilo tem fantom iz sosednje vasi. Ta je bila vseeno malo prehuda.

Sumljiva gospoda

Star sem bil okrog 13 let. Bil sem že kar izkušen divji lovec. Takrat smo še pasli živino v jezeru. Na paši je bil največji užitek loviti rake in ribe. Paslo nas je pet do deset otrok. Živina se je pasla prosto, brez kakršnih koli ograd. Kdor ni bil spreten za lovljenje rib in rakov, je moral zavračati živino. Tam na paši smo se naučili, kako se brez kakršnih koli posod pečejo ribe in raki. Ker smo imeli veliko časa, smo nalovili

rake za domov. Moj oče je veliko časa preživel v gostilni. Te ribe in raki so marsikdaj romali v gostilno. Po gostilnah pa so radi posedali razni ovaduhi, ki so lovili razne »sovražnike države«. Kmetje v gostilnah pa so se radi pohvalili o ulovljenih ribah. Tako ni bilo težko ugotoviti od kod raki, ki so bili na krožnikih v gostilni. Nekega dne sta pripeljala očeta domov dva gospoda. Pripeljali so se z lepim avtom. Takoj se je videlo, da sta iz mesta. Oče me je pokazal in jima rekel, da bom šel jaz njima naloviti rake. Hvalil me je, kako dobro znam loviti. Bal sem se neznanih ljudi, zato mi to ni bilo preveč všeč. Ker sta videla, da se obotavljam, sta mi ponujala veliko denarja. Pogledal sem mamó, ali naj vzamem. Opazil sem njen zaskrbljeni obraz, ki je odkimaval. Takoj sem vedel, da nekaj ni v redu. Odklonil sem in se izgovarjal, da ne znam loviti, da vedno drugi nalovijo rake zame. Ker sta znala prepričevati, sta me nekako le strpala v avto. Odpeljali smo se v jezero. Pokazal sem jima luknje (račine), v katerih so raki. Še sem se izgovarjal, da se jih bojim in si ne upam z roko v luknjo. Eden je grobo nastopil proti meni, da ne bosta dolgo čakala. Bil sem trmast in vztrajen. Šel sem z roko po luknjah, vsakokrat zmaknil roko in zakričal, da je notri rak in da se ga bojim. Ko sta uvidela, da ne bo nič z raki, sta me pobasala v avto in me odpeljala v vas. Odpeljala sta se brez rakov. Materi sem povedal, kako sem opravil z njima. Vesela je bila, da se je tako končalo. Njen strah je bil verjetno upravičen. Po obnašanju teh dveh gospodov sem prepričan, da se ne bi dobro končalo za našo družino, posebej zame, če bi jima rake nalovil.